

SURİYELİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN GÖZÜNDEN TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ¹

Sena KIZILCAKAYA², Müge CEYLAN³,
Burcu TUNAY⁴, Fadime OMUK⁵

ÖZ

Türkiye'nin stratejik konumu, siyasi bakış açısı ve son yıllarda meydana gelen olaylara dâhil olma süreci ülkenin yüksek oranda göç almasına sebep olmuştur. Türkiye'de yaşayan göçmen nüfusunun giderek artması sonucunda devlet düzeyinde göçmenlere yönelik politikaların çeşitlendiği görülmektedir. Bu politikalardan biri de yabancılara Türkçenin öğretilmesidir. 2011 yılı ile başlayan Suriye Savaşı nedeniyle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi farklı bir boyut kazanmıştır. Türkçenin hedef kitlesi üç yaşında bir çocuktan 80 yaşındaki bir yetişkine kadar genişlemiştir. Bu araştırmada geçici koruma altındaki Suriyeli ailelerin Türkçeye bakış açıları, çocuklarının hedef dili öğrenme süreçleri ile ilişkilendirilerek ortaya konmak istenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenografi ile desenlenen çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Suriyeli veliler, Algı, Suriyeli öğrenciler, Türkçe eğitimi

Geliş/Received:

12 Ekim/October

2021; Kabul/Accepted:

22 Aralık/December;

Yayın/Published:

27 Aralık/December 2021

¹ Kızılcaakaya, Sena. Ceylan Müge, Tunay Burcu, Omuk Fadime, Suriyeli Çocukların Ebeveynlerinin Gözünden Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Edebiyat Bilimleri Dergisi, Kış, 2022, Sayı: 1

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırıkkale-Türkiye, senakizilcakayaa@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırıkkale-Türkiye, mugeceylan9@gmail.com

Araştırma bulguları; velilerin Türkçe öğrenme şekilleri, Türkçe düzeyleri, Türkçe kullanımına bakış açıları, Arapça ve Türkçe eğitime bakış, eğitim tercihleri, velilerin çocukları hakkındaki gelecek hayali olmak üzere altı ana temada toplanmıştır. Sonuç olarak Suriyeli ebeveynlerin ev ortamında çocuklarıyla ana dillerinde konuşmayı tercih ettikleri ancak eğitim dili olarak Türkçeyi benimsedikleri anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Suriyeli veliler, Algı, Suriyeli öğrenciler, Türkçe eğitimi

TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE FROM THE EYES OF THE PARENTS OF SYRIAN CHILDREN

ABSTRACT

The strategic location occupied by Turkey, its political perspective and process of being involved in the events that have taken place in recent years have caused the country to receive high rates of immigration. As a result of the increasing population of immigrants living in Turkey, it is seen that policies towards immigrants at the state level have showed variation. One of these policies is related to teaching Turkish to foreigners. Teaching Turkish as a foreign language has gained a different dimension due to the Syrian War that started in 2011. The target population of Turkish has expanded from a three-year-old child to an 80-year-old adult. In the current study, it is aimed to reveal what Syrian families who are under the status of temporary protection think about language learning processes of their children who are learning Turkish. The data of the study employing the phenomenological design, one of the qualitative research methods, were collected by using a semi-structured interview form and the collected data were analyzed with content analysis. The findings of the study were gathered under six main themes: parents' ways of learning Turkish, their level of Turkish, their perspectives of using Turkish, their perspectives of education in Arabic and Turkish, their educational preferences, and their dreams about the future of their children. As a result, it was understood that Syrian parents preferred to speak with their children in their mother tongue at home, but they adopted Turkish as the language of education.

---

⁴ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırıkkale-Türkiye, bpamuk88@gmail.com,

⁵ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırıkkale-Türkiye, fadimeomuk2@gmail.com,

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, Syrian parents, perception, Syrian students, Turkish education

Giriş

Türkiye'nin bulunduğu konum ve son zamanlarda gösterdiği ekonomik, siyasi ve diğer alanlardaki istikrarı, öncelikle komşu ülkeler olmak üzere, Türkiye'yi göçün cazibe hedeflerinden biri hâline getirmiştir. Yabancı göçmen nüfusunun giderek artması sonucu devlet düzeyinde göçmenlere yönelik politikaların çeşitlendiği görülmektedir (Arslan, Yıldız, 2019: 242). Özellikle Suriye, Irak, Afganistan, Pakistan gibi Müslüman ülkelerde yaşanan maddi imkân yetersizlikleri ve savaşlar nedeniyle bu ülkelerden iltica eden göçmenler, Türkiye'ye sığınmaktadır. Türkiye'ye göç eden ülkeler arasında Suriyelilerin sayısı olarak daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Açık sınır politikası nedeniyle 2011 yılından itibaren milyonlarca Suriyeli, Türkiye'de geçici koruma altına alınmıştır. Suriyelilerin Türk toplumu ile uyum içerisinde yaşayabilmesi için çeşitli devlet politikaları geliştirilmiş ve izlenmiştir. Bunlardan birisi de Suriyeli çocukların Türkiye'deki eğitim sistemi ile bütünleşmesini sağlayan PIKTES Projesidir. Suriyeli çocukların Suriye'de tamamlayamadıkları eğitimlerini sürdürebilmeleri ve Türk Eğitim Sistemine dâhil olmaları için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) oluşturulmuştur. (Şahin, Boylu, 2020: 344). PIKTES Projesi'nin öncelikli hedefi, geçici koruma altında bulunan Suriyeli çocukların, Türkiye'deki eğitim sistemine erişimleri ve sosyal entegrasyonlarına fayda sağlamaktır. Bu nedenle, Millî Eğitim Bakanlığının Geçici Koruma Altındaki çocukların Türk eğitim sistemine dâhil olmaları ve uyumuna yönelik çabalarını desteklemek de projenin özel amaçları arasında yer almaktadır. Proje kapsamında, 26 ilde uygulanmasına karar kılınmış; ancak 8 ilde uygulama başlatılabilmektedir. Türkiye sınırları içerisinde dağınık durumda yaşayan, geçici koruma altında bulunan Suriyeli aileler, söz konusu 8 il dışında da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda eğitim hayatlarını sürdürmektedirler. PIKTES Projesi kapsamında uygulama başlatılan 8 il sınırı dışında kalan diğer öğrenciler için eğitim açısından herhangi bir ayrıcalık söz konusu değildir. Uygulama dışı diğer illerde uygulanan eğitim-öğretim faaliyetleri, ana dili eğitimi alan çocuklar

üzerine şekillendirilmiştir. PIKTES Projesi kapsamındaki öğrenciler Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programına göre eğitimlerini sürdürmektedirler.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Programının amacı; (TYDÖP, 2020: 13) "Türkçe anlama ve anlatma becerilerini kullanarak iletişim kuran, keşfederek ve yaparak yaşayarak öğrenen, öğrenme sürecinde sorumluluk alan, iş birliği içinde çalışan, problem çözme becerilerini kullanan, sorgulayan, yorumlayan, evrensel ve kendi kültürüne özgü değerlere duyarlı bireyler yetiştirmek istenmektedir." şeklinde açıklanmaktadır. Örgün eğitime devam eden öğrenciler için belirtilen amaç doğrultusunda dil eğitimi söz konusuken aileleri, kimi zaman hedef dile maruz kalarak Türkçeyi öğrenmekte kimi zaman ise kurs desteği almaktadır. Bu bağlamda araştırma, özellikle son yıllarda Türkiye'ye savaş nedeniyle göç etmiş Suriye kökenli geçici koruma altında bulunan ailelerin Türkçeye bakış açıları ve çocuklarının Türkçeyi öğrenme düzeyleri ve kullanım becerileri üzerine algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi alan çocukların velileri üzerinde yapılması bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Yöntem

Suriyeli çocukların ebeveynlerinin gözünden Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin bir bakış açısı sunmayı hedefleyen bu çalışmada grup içerisindeki kişilerin görüşlerini paylaşmaya odaklanan nitel araştırma, fenomenografi kullanılmıştır. Fenomenler hakkında bireylerin yaşamışlıklarına, algılarındaki farklılıklara odaklanan fenomenografide bireysel farklılıklar nedeniyle fenomenlerin tanımlanma biçimleri farklılık göstermektedir. Çekmez ve Yıldız'a (2012: 80) göre fenomenografi, bireylerin yaşadıkları çevre içerisinde karşılaşmış oldukları fenomenler hakkında algıladığı, anladığı ve deneyimledikleri olguların neler olduğunu inceleyen bir araştırma yöntemidir.

Katılımcılar

Araştırma, Ankara ili Etimesgut ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir devlet ortaokulunda çocuğu bulunan 12 veliyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde gönüllülük esas alınmıştır. Katılımcılara yönelik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Araştırmaya katılım gösteren 12

velinin isimlerine ve niteliklerine bakılmadan görüşmeye katılım sırası gözetilerek kodlar verilmiştir. Verilen kodlar şu şekilde ifade edilebilir:

Tablo 1.Katılımcı Velilere Verilen Kodlar ve Velilerin Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Ülke	Çocuk Sayısı	Türkiye’de Bulunma Süresi	Türkçe Düzeyleri
V1	Kadın	29	Suriyeli	3	5	B2
V2	Erkek	33	Suriyeli	2	5-6	A2
V3	Kadın	32	Suriyeli	4	6	B2
V4	Kadın	30	Suriyeli	3	7	B2
V5	Kadın	33	Suriyeli	6	7	B2
V6	Kadın	32	Suriyeli	3	4	A1
V7	Erkek	35	Suriyeli	3	7	A2
V8	Kadın	33	Suriyeli	4	7	A1
V9	Kadın	33	Suriyeli	4	5	B1
V10	Kadın	33	Suriyeli	2	5	B2
V11	Kadın	38	Suriyeli	3	4	A2
V12	Kadın	33	Suriyeli	3	5	A2

Katılımcıların 2’si (%16,66) A1 düzeyinde, 4’ü (%33,33) A2 düzeyinde, 1’i (%8,33) B1 düzeyinde, 5’i (%41,66) B2 düzeyindedir. Katılımcıların düzeyleri, “Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme” metni doğrultusunda belirlenmiştir.

Tablo 1’de 12 velinin cinsiyet, yaşı, ülkesi, çocuk sayısı, Türkiye’de bulunma süresi ve Türkçe düzeyleriyle birlikte çalışma süreci boyunca kullanılan kodları gösterilmiştir. Tablo 1’de katılımcılara ait verilen kodlar, araştırma bulguları bölümündeki tablolarda bulunan kategorilerin ve örnek konuşma cümlelerinin yanında bulunan kullanılan kodlardır.

Verilerin Toplanması

Bir soru veya bir araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi edinmemizi sağlayan görüşme tekniğinde görüşme esnasındaki durumların birbiriyle ilişkilerinin nasıl olduğuna, çelişiklere ve tutarlılıklara bakılır (Büyüköztürk vd., 2021: 158). Bu sebeple araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, bir uzman tarafından oluşturulmuştur. Görüşme formunda kullanılan sorular şu şekildedir:

1. Türkçeyi nasıl öğrendiniz? Anlatır mısınız?
2. Çocuğunuzun Türkçesi sizce nasıl? Neden?
3. Çocuğunuz ile Türkçe iletişim kurmak istiyor musunuz? Neden?
4. Çocuğunuzun Arapça mı Türkçe mi eğitim almasını istersiniz? Neden?
5. Çocuğunuzun nasıl bir Türkçe eğitim almasını istersiniz?
6. Çocuğunuz için nasıl bir gelecek hayal ediyorsunuz? Anlatır mısınız?

Görüşmeler, iki araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiş, bir görüşme 10 dakika sürmüş ve veriler 1 gün içerisinde toplanmıştır. Katılımcılardan görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesine yönelik izin alınmış ve bütün görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler "İçerik Analizi" yöntemi ile analiz edilmiştir.

İçerik analizi, yazılı ve sözel verilere, sonradan istatistik işlemlerin yapılmasını ve çeşitli olgu, kavram, durum, özellik veyadeğişken hakkında önemli bilgiler edinmeyi amaçlar (Tavşancıl, Aslan, 2001: 21). İçerik analizi var olan durumu var olduğu şekli ile açığa çıkarmayı amaçlamaktadır, yani amacı sosyal gerçeği açığa çıkarmaktır (Tavşancıl, Aslan, 2001: 21).

Sözel olmayan dokümanı nicel verilere dönüştürmek, içerik analizinin temel hedefidir. İçerik analizi; kontrollü yorum yapma, objektif ve nicel yollardan betimleme, metodolojik araç ve teknikler bütünü, önceden belirlenmiş ölçütlere göre inceleme, anlam çıkarma, açık talimatlara göre nicelleştirme işlemi, niteli nicele dönüştüren bir işlem, kavramların ölçülmesi ve belirli bir anlam çıkarılması için kategorilere ayrılması olarak ifade edilmektedir. (Tavşancıl, Aslan, 2001: 21-22).

Ses kaydına alınan görüşmeler, soru soru dinlenip dört kez incelenerek çözümlenmiş ve bu sayede güvenilir veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler gruplandırılıp kategoriler oluşturulmuş, bu sınıflandırmalara isimler verilmiş, belirlenen isimler süreç içerisinde tekrar dinlenerek kontrol edilmiştir. Verilerden yola çıkarak oluşturulan

sınıflandırmalardan sonra tablolar hazırlanmış, örnek teşkil edecek görüşler tablolara yerleştirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Görüşme formunda yer alan sorulara katılımcıların vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda çalışmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. Türkçeyi öğrenme şekillerine yönelik bulgular

Araştırmanın “Türkçeyi nasıl öğrendiniz? Anlatır mısınız?” şeklindeki ilk sorusu doğrultusunda toplanan veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Türkçeyi Öğrenme Şekilleri

Tema	İfade edilen	Katılanlar
<i>Günlük Hayat</i>	Uzun zamandır Türkiye’de yaşıyorum. Komşularla sohbet edince okul başlayınca öğrendim. (V5)	V3, V4, V6, V10
	Günlük dilde konuşarak öğrendik. Okullarımız Arapça olduğu için okumayı, yazmayı bilmiyoruz konuşarak konuşmayı daha iyi öğrendik. (V11)	
<i>Kurs Desteği</i>	Bir kursa gittim, bir sınıf geçtim sonra çalışarak öğrendim. (V7) Türkçeyi ben bir kursa gittim sosyal hizmetler merkezinde ve orada öğrendim.(V9)	
<i>Kitle İletişim</i>	Türk dizilerini izleyerek öğrendim. (V1) Kendim internetten öğrendim. (V12)	

Tablo 2’de “Türkçeyi nasıl öğrendiniz? Anlatır mısınız? sorusu doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Çalışma kümesinde yer alan 12 veli Türkçeyi öğrenme şekillerini dile getirmiştir. Velilerin Türkçeyi öğrenme şekilleri günlük hayat, kurs desteği ve kitle iletişim olmak üzere 3 ana temada toplanmıştır. Türkçeyi öğrenme şeklinin günlük hayat olduğunu ifade eden veli sayısı 6 (%50)’dir. Türkçeyi öğrenme şeklinin kurs desteği olduğunu ifade eden veli sayısı 2 (%16,6)’dir. Türkçeyi öğrenme şeklinin kitle iletişim araçları olduğunu söyleyen veli sayısı 2 (%16,6)’dir.

Türkçeyi hastanede öğrendiğini ifade eden V2'nin görüşü hiçbir temaya dâhil edilememiştir. V2'nin görüşü şu şekildedir: “Bir kız var hasta idi. İki buçuk yıl hastanede yattı ve ben Türkçeyi hastanede öğrendim.”

Türkçeyi öğrenemediğini ifade eden V8'in görüşü hiçbir temaya dâhil edilmemiştir. Tablolarda kullanılan V8'in görüşlerine tercüman aracılığıyla ulaşılmıştır. V8'in görüşü şu şekildedir: “Öğrenemedim.”

2. Çocuklarının Türkçe düzeyine ilişkin bulgular

Araştırmanın “Çocuğunuzun Türkçesi sizce nasıl? Neden?” şeklindeki ikinci sorusu doğrultusunda toplanan veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çocuklarının Türkçe Düzeyi

Tema	İfade edilen	Katılanlar
B1-B2	İyi çok iyi. Evde de hep Türkçe konuşuyorlar. Konuşma, okuma, yazma biliyorlar. (V5) Çocuklarımdan Türkçesi okula gittikleri için çok iyi. (V8) İyi, okula gittikleri için iyi. Çocuklarla oynuyorlar. Çok küçük yaşta Türkiye'ye geldiler ve burada büyüdüler, alıştılar. (V9) Çocuğumun Türkçesi iyi. Okuması yazması iyi fakat Türkçe konuşmaktan utanıyor. Evde de Türkçe konuşuyor. (V11)	V2, V3, V4, V10, V12
A1-A2	Bir çocuğumun konuşmada problemleri var. Dördüncü sınıftaydı birinci sınıfa düşürdüler okuması için. Konuşmasında biraz sorun var. Bir hastalık oldu. Korkudan. Bomba patlarken korktu. Bir sene de okula gelemedi. Arkadaşlarından korktu, kaçtı, saklandı. Bir sene öğretmen gelmesin dedi, oturdu. Yeniden başladı. Okuması geri kaldı. (V1)	
A0	Çocuklarımdan birisi 1. sınıf olduğu için Türkçesi iyi değil. Zorlanıyor. (V7) Çocuğumdan birisi yeni başladığı için Türkçesi kötü. (V8)	V6

Tablo 3'te "Çocuğunuzun Türkçesi sizce nasıl? Neden?" sorusu doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Çalışma kümesinde yer alan 12 veli çocuklarının Türkçe düzeylerini dile getirmiştir. Velilerin verdikleri cevaplara göre Türkçe öğrenme düzeyleri B1-B2, A1-A2, ve A0 olmak üzere 3 ana temada toplanmıştır. Çocuğunuzun Türkçe düzeyinin iyi olduğunu ifade eden veli sayısı 9 (%75)'dir. Çocuğunuzun Türkçe düzeyinin yetersiz olduğunu ifade eden veli sayısı 1 (%16,66)'dir. Çocuğunuzun Türkçe düzeyinin kötü olduğunu ifade eden veli sayısı 2 (%8,33)'dir.

3. Velilerin çocuklarla Türkçe konuşmasına ilişkin bulgular

Araştırmanın "Çocuğunuz ile hangi dilde iletişim kurmak istersiniz?" şeklindeki üçüncü sorusu doğrultusunda toplanan veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocuk ile Velinin Türkçe Konuşma Düşüncesi

Tema	İfade edilen	Katılanlar
<i>Türkçe ile İletişim Kuranlar</i>	Çocuk Türkçe konuşuyor Arapça az. Biraz Arapça ama daha çok Türkçe. (V2) Evet isterim. Biz burada kaldığımız sürece bizim de memleket iyi olmadığı için biz mecbur burada kalacağız o yüzden ben de tabii ki daha iyi olmak daha iyi yaşamak daha iyi iletişim kurmak için komşuyla, arkadaşlarla, okulda, öğretmenlerle, kadınlarla yani burada herkesle. Ben de isterim daha iyi olmasını isterim. (V5)	V6,V7,V9, V10,V11,
<i>Türkçe İletişim Kurmayanlar</i>	Evde Arapça konuşuyoruz çünkü Türkçeyi bilmiyoruz. (V1) Kendi dilimde konuşurum. Ben isterim Türkçe iletişim kurmak ama konuşmam çünkü daha kolay. Türkçeyi bilsem konuşurum. Çocuklar bir şey anlatınca ben çok zorlanıyorum onlar Türkçe alışmışlar ben anlamıyorum ne dediklerini. (V3)	V4,V8,V12

Tablo 4'te "Çocuğunuz ile hangi dilde iletişim kurmak istersiniz?" Sorusuna dair bulgular yer alınmıştır. Tabloda Türkçe iletişim kuranlar ve kuramayanlar şeklinde iki tema bulunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre; çalışma kümesinde 7(%58) katılımcı Türkçe iletişim kurmakta, 5(%42)katılımcı ise Arapça iletişim kurmaktadır.

4. Velilerin Arapça ve Türkçe eğitime bakış açılarına ilişkin bulgular

Araştırmanın "Çocuğunuzun Arapça mı Türkçe mi eğitim almasını istersiniz? Neden?" şeklindeki dördüncü sorusu doğrultusunda toplanan veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Arapça ve Türkçe Eğitime Bakış

Tema	İfade edilen	Katılanlar
<i>Türkçe Eğitim</i>	Anlamaz Arapça, geç kaldı. Türkçe öğrendi. Türkçe okuyabiliyor da yazabiliyor da. Şu an Arapça ismini yazamıyor. Okumak istiyor okuyamıyor. Bir saat sorsak bir gün sorsak anlatamıyor. Türkçe oldu her şeyleri Türkçe karıştı. Arapçayı unuttuk, unuttu çocuklar. (V1) Türkçe çünkü yeni hayat bu bize. Suriye on yıl on beş yıl daha bitmedi savaş. Çocuklar burada çalışıyor. (V2) Burada olduğumuz için Türkçe öğrenmesini isterim. (V4)	V8
<i>Her İki Dilde De Eğitim</i>	Bilmiyorum benim nerede kalacak. Ülkemize döneceğiz. Çocuklar burada okuyorlar hiçbir müstakbelleri yok. Yarın öbür gün doktor olacaksın her şey kafasındaki bir şeyi olacak. Çocuklar diyor bizi bir gün buradan atacaklar. Buradaki çocuklar Türk kökenli. Arapçada biz zorlanıyoruz. (V3) Bizim okullarımız Arap, Kur'an dili. Ben burada istiyorum Türkçe ama bazen	V6,V7,V9, V10,V11, V12

Tema	İfade edilen	Katılanlar
	Arap da istiyorum niye çünkü Kur'an okumasını istiyorum. O yüzden ben bazen düşünüyorum burada bir Arap kursu da olsa kuran okumak için. Memnunuz şimdi okul da iyi çok şükür ama Kuran da unutmayalım. Okusun öğrensini iyi olur. Zaten büyük kızım biliyor Kuran'ı okuyor ama diğerlerinin de öğrenmesini istiyorum. Ne kadar dil öğrensene o kadar fayda. (V5)	

Tablo 5'te "Çocuğunuzun hangi dilde eğitim almasını istersiniz?" sorusuna dair bulgular yer almaktadır. Tablodan hareketle 8 (%67) katılımcı çocuklarının her iki dilde eğitim almasını istemektedir. 6 (%33) katılımcı ise yalnızca Türkçe eğitim almalarını istemektedir. Verilerden hareketle katılımcıların çoğunluğunun çocuklarının hem anadillerinde hem de ikinci dilde eğitim almalarını istedikleri görülmektedir.

5. Velilerin çocuklarının almalarını istedikleri eğitime ilişkin bulgular

Katılımcıların çocuklarının aldıkları eğitime yönelik görüşleri çalışmanın sınırları içerisinde belirlenmek istenmiştir. Velilerin çocuklarının aldıkları eğitime dair görüşleri Tablo 6'da temalaştırılarak ifade edilmiştir.

Tablo 6. Çocuklarının Almasını İstedikleri Eğitim

Tema	İfade edilen	Katılanlar
<i>Okul Eğitimi</i>	Öğretmenlerden, okul idarecilerinden, hepsinden teker teker çok memnunuz. Hepsi sağ olsunlar, çok ilgileniyor. Çocuklarım güzel bir eğitim alıyor. Çocuklarım burayı sevdi, istedi. Türkçeyi çok iyi öğrendiler. (V1) Çocuklarımdan aldığı eğitimden memnunuz, iyi. Biraz tabii ilkokul oldukları için dili öğrenmede birtakım zorluklar yaşıyorlar her öğrenci gibi.	

Kızılcaakaya, Ceylan, Tunay, Omuk, Suriyeli Çocukların Ebeveynlerinin Gözünden Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Tema	İfade edilen	Katılanlar
	<p>Ama yavaş yavaş öğreniyorlar, iyi yani. (V4)</p> <p>Çocuklarımın aldığı okul eğitiminden çok memnunuz. Öğretmenler, çok çaba gösteriyor. Kızım da çok başarılı. Doktor olmak istiyor, hep hayal ediyor. Zaten öğretmenler de diyor ki "Senin kızın başarılı, doktor olmak istiyor. Onu hiç okulu bırakmasın, siz de yardımcı olun, okulu bitirsin". (V5)</p>	
<i>Kurs Desteği</i>	<p>Çocuklarımı isterim yani başkaları öğretsin, kurs olsun. Ben Türkçe anne olarak bilmiyorum. Allah razı olsun komşum vardı, onlar hep Türkçeden öğretti çocuklara. Ama iki ortaokula giden çocuklarım Türkçeden 70 alıyor, 80 alıyor. Ben istiyorum daha iyi öğrensinler. (V3)</p> <p>Kurs daha önemli ya, buradan biraz zor şimdi okulda. Fazla engelleniyor okulda, yabancı ya. Onun için yani. (V7)</p> <p>Kurs olsa daha iyi olur, benim yeterli değil Türkçe. Okula gidiyor çocuklar ama yeterli olmuyor. (V6)</p> <p>Kurs olsa iyi olur. Şimdi benim bir tane çocuğum psikiyatru götürüyorum, hastaneye. Geri kalıyor. Bir çocuğun da konuşmasında, anlamasında sıkıntı var, o yüzden. (V9)</p> <p>Çocuklarım ne kadar öğrense o kadar istiyorum, daha fazlasını. Kurs iyi olur. (V10)</p>	V8,V11, V12

Tablo 6'da "Çocuğunuzun nasıl bir Türkçe eğitim almalarını istersiniz?" sorusu doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Velilerin çocuklarının almasını istedikleri eğitim şekli okul eğitimi ve kurs desteği olarak iki temada toplanmıştır. 8 (%66,66) katılımcı kurs desteğini vurgulayan görüş belirtmiştir. V6, V7, V9, V11 ve V12 çocuklarının okulda aldıkları eğitimin Türkçeyi öğrenmelerinde fazla etkili olmadığını, ek

kurslarla bu durumun ortadan kalkacağını ifade ederken V3, V8, V10 çocuklarının Türkçeyi okulda öğrenebildiklerini ancak kurs desteğiyle geliştirebileceklerini söylemişlerdir. Katılımcıların 3'ü (%25) okul eğitimi vurgulayan görüş belirtmiştir. V1,V4, V5 çocuklarının Türkçe öğrenme sürecinde okul desteğini yeterli bulduklarını, çocuklarının dili yeterince öğrendiklerini ve bu sebeple ek bir kurs desteğini gerek görmediklerini dile getirmiştir. Tablo 6, 11 katılımcının verileriyle şekillendirilmiştir. V2, sorulan soruyu anlayamayıp “Ne sorduğunuzu anlamıyorum.” diyerek bir görüş belirtmediğinden herhangi bir temaya dâhil edilememiştir.

6. Velilerin çocukları hakkındaki gelecek hayallerine ilişkin bulgular

Katılımcıların çocukları hakkındaki gelecek hayalleri de çalışmanın sınırları içerisinde belirlenmek istenmiştir. Velilerin çocuklarıyla ilgili gelecek planları Tablo 7’de temalaştırılarak ifade edilmiştir.

Tablo 7. Velilerin Çocukları Hakkındaki Gelecek Hayalleri

Tema	İfade edilen	Katılanlar
<i>Saygın Meslek Beklentisi Olanlar</i>	Büyük oğlum hayal edip de futbolcu, küçük oğlum ise öğretmen olmak istiyor. O çocuklar ne hayal ederse biz de onların peşinden gideriz, mutlu olmalarını isteriz. İnşallah yetişirler hayallerine. (V1)	V2, V3, V11, V12
	Kızım çok başarılı, doktor olmak istiyor. Memleketimde kız çocukları doğru dürüst okuyamıyordu ama burada farklı. Ben, kızımın hayaline destek olmak istiyorum, doktor olmak istiyor. İnşallah elimden geleni yaparım, inşallah doktor olur. (V5)	
	Valla bebeler kendileri ayarlar. Kızım mesela doktor olmak istiyor. Diğer çocuğum komutan olmak istiyor, kuşak komutanı. (V7)	
	Kızım birinci sınıf olduğu için çok seviyor okulu, hayallerde var doktor olmak, mühendis olmak falan. (V6)	

	Hayalim doktordu veya hemşirelik falan ya da işte. İnşallah olurlar. (V10)
<i>Hayali Olmayanlar</i>	Valla tabii ki her annenin istediği gibi isterim oğlum iyi bir meslekte çalışsın ama şimdiye kadar hiç hayal etmedim. (V4)
	Burada kalıp kalmayacağız bilmiyorum, onun için düşünmedim. (V8)
	Vallahi bilmiyorum, kendileri bilir belki. (V9)

Tablo 7'de "Çocuğunuz için nasıl bir gelecek hayal ediyorsunuz? Anlatır mısınız?" sorusu doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili beklentileri, saygın meslek beklentisi olanlar ve hayali olmayanlar olmak üzere iki temadan oluşmuştur. 9 (%75) katılımcı çocuklarıyla ilgili saygın meslek hayalini vurgulayan görüş belirtmiştir. V1, V2, V3, V5, V6, V7, V10, V11, V12 çocuklarının doktor, polis, öğretmen, hafız, hemşire, komutan olmasını istediklerini ve çocuklarının iyi bir meslek sahibi olması için onları desteklediklerini ifade etmiştir. Katılımcıların 3 (%24,99)'ü çocuklarıyla ilgili hiçbir hayal kurmadığını dile getirmiştir. Tablo 7, 12 katılımcının verileriyle şekillendirilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Eğitim çağında bulunan sığınmacı çocukların ve ailelerinin, hedef kültüre mensup insanlarla iletişim kurabilmesi, uyum içerisinde yaşamaları için dil eğitimi bir ön koşuldur. Yabancı dil öğrenen kişiler, öğrenme sürecinde olduğu hedef dildeki düzeyinin (A1, A2, B1 gibi) belirlediği sınırlar çerçevesinde (söz varlığı, dil yapısı ve dil işlevleri) hedef kültüre yönelik öğrenmeleri de gerçekleştirmektedir. Bu durum, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için de geçerlidir. Son otuz yıldır çeşitli kurum ve kuruluşların etkinlikleriyle kendi dinamikleri olan bir uzmanlık alanı şeklinde ele alınan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Suriye iç savaşının 2011 yılında başlaması ile hedef kitlesini genişletmiş, yetmiş yaşındaki bir yetişkinden üç yaşındaki bir çocuğa kadar geniş bir yaş aralığının temel ihtiyacı hâline gelmiştir. Ayrıca Suriyelilerin güvenli yer olarak gördükleri Türkiye'ye sığınmaları ile beraber geniş bir mülteci kitlesinin gündelik hayatlarına devam etmeleri için Türkçe, öğrenmek zorunda oldukları hedef dil konumuna gelmiştir. Mülteciler ile ev sahibi toplumun bir arada uyum

içerisinde yaşayabilmeleri, en azından Türkçenin hedef dil olarak öğretimi için belirli bir süreci zorunlu hale getirmektedir. (Melanlıoğlu, 2020: 96).

Bu araştırma ile Suriye kökenli geçici koruma altında bulunan ailelerin Türk diline bakış açıları ve çocuklarının Türk dilini öğrenme düzeyleri ve kullanma becerileri, Türkçeye yönelik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Belirtilen amaçlar doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

Velilerin Türkçeyi öğrenme şekilleri günlük hayat, kurs desteği ve kitle iletişim araçları olarak değişmektedir. Türkçeyi öğrenme şeklinin günlük hayat olduğunu ifade eden veli sayısı 6(%50)'dir. Türkçeyi öğrenme şeklinin kurs desteği olduğunu ifade eden veli sayısı 2(%16,6)'dir. Türkçeyi öğrenme şeklinin kitle iletişim araçları olduğunu söyleyen veli sayısı 2(%16,6)'dir. Türkçeyi hastanede öğrendiğini ifade eden veli sayısı 1(%8,33)'dir. Velilerden biri (%8,33) ise Türkçeyi bilmemektedir.

Velilere çocuklarının Türkçe düzeylerine yönelik verdikleri cevaplar doğrultusunda temalar oluşturulmuştur. Bu temalar B1-B2, A1-A2 ve A0'dır. B1-B2 düzeyindeki çocuklar okul eğitimi ile beraber okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerinde yetkin, küçük yaşta Türkiye'ye gelen kişilerdir. Çocuğunun Türkçe düzeyinin iyi olduğunu ifade eden veli sayısı 9(%75)'dur. Çocuğunun Türkçe düzeyinin yetersiz olduğunu ifade eden veli sayısı 1(%16,66)'dir. Çocuğunun Türkçe düzeyinin kötü olduğunu ifade eden veli sayısı 2(%8,33)'dir. Suriyeli öğrencilerin dil seviyeleri okul başarısını etkilemekte, okula uyum düzeyini belirlemektedir. B1-B2 düzeyinde olan Suriyeli çocuklar okulda okuma, yazma, konuşma ve dinleme problemleri yaşamamakta, günlük hayatta Türkçe konuşup iletişim kurabilmektedir. Bu nedenle Suriyeli mültecilerin Türkiye'de hayatlarını sürdürebilmeleri ve yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmeleri için en az B1 düzeyinde Türkçe bilgisine ihtiyaç duydukları söylenebilir (Bölükbaş, 2016: 25).

Koçoğlu ve Yelken'in (2018) yaptığı çalışma da Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerilerindeki düzey farklılıkları ile ilgilidir. Düzey farkına neden olarak bu öğrencilerin farklı Türkçe dil düzeyleri ile ilköğretime başlamaları gösterilebilir. Suriyeli öğrencilerin bir kısmı okul öncesi eğitim sayesinde çeşitli Türkçe dil becerileri edinerek ilkokul eğitimine başlarken bir kısmı bu fırsata sahip olamamaktadır. Yapılan tespitler araştırmanın

bulgularıyla örtüşmektedir. Suriyeli velilerin çocukları okul öncesi eğitimde aynı şartlara sahip değildir.

Öncede maruz kaldığı istenmeyen olaylardan dolayı etrafındaki yetişkinlere, bulunduğu topluma karşı güvenini kaybeden çocuk; yaşadığı korku, kuşku ve yabancılaşma nedeniyle hiç kimsenin kendisini anlayamayacağını düşünüp arkadaşlarından kendini uzaklaştırabilmekte, ortamdan kendini soyutlayabilmekte, öfke ve huzursuzluk duyguları gösterebilmekte, okula gitmeyi reddetmektedir (Erden ve Gökçe, 2009). Bu davranışlar Suriyeli mülteci ailelerin çocuklarında da gözlemlenmektedir. Yaşanılan olumsuz durumlar karşısında etkilenen Suriyeli çocuklar dil problemi yaşamakta, okula gelmeyi reddetmekte, okuldan ve yaşadığı sosyal çevreden korkmakta bu nedenle dil düzeyi yeterli gelişimi gösterememektedir. Bununla birlikte, Suriyeli öğrenciler, Türk öğrencilerle iletişimde de birtakım zorluklar yaşamaktadır. Bu durumun ortadan kalkmasında ev sahipliği yapan Türk öğrencilere de pedagog ya da psikologların önerdiği biçimlerde rehber öğretmenler, göçmen, mültecilik, zorunlu göçün nedenleri ve sonuçlarının anlatılması önem taşımaktadır(Ertekin, 2019: 23).

Öğretmenlerin çoğu, Türkçeyi hiç bilmeyenlere veya az derecede bilenlere göre Türkçeyi ileri ve orta düzeylerde bilen Suriyeli öğrencilerin okula daha çabuk entegre olduklarına inanmaktadır (Şahin ve Şener, 2019: 77). Küçük yaşta Türkiye'ye gelip burada büyüyen Suriyeli çocukların Türkçe düzeyleri daha iyi olup derslerde problem yaşama oranları düşüktür.

Velilerin %75'i, okula gittikleri için çocuklarının Türkçe düzeylerinin iyi olduğunu ve derslerde de bu sayede zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi bilme düzeyleri akademik başarılarını da etkilemektedir. Türkçeyi iyi düzeyde bilmeyen öğrencilerin akademik başarıları düşük seviyededir çünkü dersleri anlamamaktadır. (Şahin ve Şener, 2019: 79).

Velilerin çocuklarıyla hangi dilde iletişim kurduklarına yönelik sorulara verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular Türkçe iletişim kuranlar ve Türkçe iletişim kuramayanlar olarak iki temada toplanmıştır. 7 (%58) veli Türkçe, 5 (%42) veli ise Arapça iletişim kurmaktadır. Türkçe iletişim kurmayan velilerin Türkçe iletişim kurmama sebepleri, Türkçeyi yeterli düzeyde bilmemeleridir. Katılımcıların verdiği

cevaplar incelendiğinde Türkçeyi daha iyi konuşmak istedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteciler de Türkçe düzeyleri ne olursa olsun, sosyal hayatta çoğu durumda kendilerini Türkçe olarak ifade etmektedir (Bölükbaş, 2016: 26).

Velilerin Türkçe eğitime bakışına dair görüşleri sorulduğunda sadece Türkçe eğitimi almak isteyen ve her iki dilde de eğitime devam etmelerini isteyen veliler olarak iki temadadır. 8 (%67) veli çocuklarının her iki dilde eğitim almasını, 6 (%33) veli ise yalnızca Türkçe eğitim almalarını istemektedir. Biçer ve Alan, (2018: 352) Suriyelilerin iki dillilik sürecinde olduğunu ifade etmektedirler. Yetişkin Suriyelilerin hepsinde bu sürecin gerçekleştiğini söylemek zor olsa da bu etkinin özellikle çocuklarda rahat bir şekilde görülebildiğini belirten Biçer ve Alan, Türkiye’de gerçekleşen bu süreçte eğitim sistemine de düşen önemli sorumluluklar bulunduğunu vurgulamaktadırlar. Bu çalışmada da veliler çoğunluk olarak çocuklarının her iki dilde de eğitim almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kimliklerini kaybetme korkusuyla Türkçe öğrenmeye direnç göstermelerine engel olmak için müfredata seçmeli olarak Arapça dersinin eklenmesi önem taşımaktadır (Kırkık, Kırkık ve Berberoğlu, 2018: 233-254).

Çocuklarının almalarını istedikleri Türkçe eğitime yönelik düşünceleri sorulduğunda verilen cevaplar doğrultusunda Türkçe eğitimi ve kurs desteği olarak iki tema şeklinde ifade edilmektedir. Katılımcıların 3(%25)’ü Türkçe öğrenme sürecinde okul desteğini yeterli bulduklarını, çocuklarının dili yeterince öğrendiklerini ve bu sebeple ek bir kurs desteğini gerek görmediklerini dile getirmiştir. 8 (%67) katılımcı kurs desteğini vurgulayan görüş belirtmiştir. 2016 yılından bugüne kadar süren Türkçe kurslarının Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmelerine katkı sağladığı söylenebilir (Şahin ve Şener, 2019: 80). 5 katılımcı çocuklarının okulda aldıkları eğitimin Türkçeyi öğrenmelerinde fazla etkili olmadığını, ek kurslarla bu durumun ortadan kalkacağını ifade ederken 3 katılımcı çocuklarının Türkçeyi okulda öğrenebildiklerini ancak kurs desteğine ihtiyaç duyduklarını söylemişlerdir. Bu noktada Suriyeli mültecilerin dil ihtiyaçlarının saptanması, onlar için düzenlenecek kursların içeriklerinin belirlenmesi ve ihtiyaca göre eğitim ortamının düzenlenmesi bakımından önem taşımaktadır (Bölükbaş, 2016, s. 21).

Velilerin çocukları hakkındaki gelecek hayalleri saygın meslek beklentisi olanlar ve hayali olmayanlar şeklinde temalaştırılmıştır. 9(%75)

katılımcı çocuklarıyla ilgili saygın meslek hayalini vurgulayan görüş belirtmiştir. Katılımcıların 3(%25)'ü çocuklarıyla ilgili hiçbir hayal kurmadığını dile getirmiştir. Bu durum savaştan çıkan insan psikolojisiyle ilişkilendirilebilir. Apak(2016: 139) Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentilerinin tam olarak karşılanmadığını ve hala beklenti içinde olduklarını, Suriye'deki savaşın geleceğine dair belirsizliğin korunduğunu ve birçok göçmen için kendi öz vatanlarının vazgeçilmez olduğunu belirtirken, Suriyeli göçmenlerin geleceğe umutla bakma, gelecekte iyi fırsatlar elde edeceklerini düşünme ve geleceğe bakışının iyi olmasından hareketle Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentilerinin yüksek ve olumlu olduğunu vurgulamaktadır. Bimay (2020: 375) da çalışmasında sığınmacıların çoğunun tüm yaşanan sıkıntılara rağmen çocukları için de olsa geleceğe umutla bakmak istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Yapılan tespitler, araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Araştırma kapsamında da Suriyeli velilerin çocuklarıyla ilgili gelecek beklentilerinin çoğunlukla yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında şu öneriler sunulmuştur:

1. Okul çağında olan Suriyeli çocukların örgün eğitim dışında halk eğitim merkezleri aracılığıyla Türkçe kurs desteği alması sağlanmalıdır. Bu kurslar örgün eğitimi desteklemenin yanında konuşma becerisine ağırlık vermeli, konuşmaktan çekinen Suriyeli çocuklara destek olmalıdır.
2. Okul çağındaki Suriyeli çocuklar için kendi ana dilinin de eğitimini alabilmesi ve ülkelerine dönmeleri hâlinde kendi eğitimlerine entegre olabilmeleri için Arapça seçmeli dersi açılmalıdır.
3. Okul ile yeni tanışmış yabancı uyruklu öğrenciler için oryantasyon ve rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.
4. Okul öncesi eğitime önem verilmeli bu sayede öğrencilerin okula başladıkları zaman okula ve dile uyum sorunları yaşamaması engellenmelidir.
5. Suriyeli çocukların sınıfındaki öğrencilere Suriyeli öğrencileri kabul sürecine ilişkin rehberlik edilmelidir.

Kaynakça

Apak, Hıdır. "Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği", Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5/1 (2016): 125-142.

- Arslan A. Esra ve Tavşancıl Ezel. İçerik Analiz ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon, 2001.
- Arslan Neslihan, Yıldız Kemal. "Türkiye'de Uluslararası Göç ve Sosyo-Ekonomik Yardımlar: İnançlar ve Gerçekler", International Journal of Management Economics and Business 15/1 (2019): 241-258. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.2019149868>.
- Biçer Nurşat, Alan Yakup. "İki dillilik bağlamında Suriyeliler üzerinde Türkçenin Etkisi", Yeni Türkiye, Yeni Türk Dili Özel Sayısı-II100 (2018): 346-352.
- Bimay, Muzaffer. "Onuncu Yılında Bekle Sığınmacıların Kente Entegrasyonu ve Gelecek Beklentileri: Batman Örneği", Mukaddime 11/2 (2020): 348-381.
- Bölükbaş, Fatma. "Suriyeli Mültecilerin Dil İhtiyaçlarının Analizi: İstanbul Örneği", Journal of International Social Research, 9/46 (2016).
- Çekmez Erdem, Yıldız Cemalettin, Bütüner Suphi Önder "Fenomenogafik Araştırma Yöntemi", Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi 6/2 (2012): 77-102.
- Erden Gülsen, Gürdil Gökçe "Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri ve Psiko-Sosyal Yardım Önerileri", Türk Psikoloji Yazıları 12/24 (2009): 1-13.
- Ertekin Yıldız, Sümeyye. "Suriyeli Çocukların Eğitimi Konusunda Nitel Bir Araştırma: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" Middle East Journal of Refugee Studies 4/2, (2019): 5-32.
- Kırkıç Kemal Arif, Kırkıç Ayşe Perihan, Berberoğlu Şeyma. "Çok Kültürlü Bir Dünyada Mültecilerin Eğitim Gereksinimleri: Soruna Yenilikçi Bir Çözüm", Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi 8/2 (2018): 233-254.
- Koçoğlu Ayhan, Yelken Yanpar Tuğba. "Suriyeli Öğrencilere Türkçe Dil Becerileri Kazandırma Sürecinde İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programları ile İlgili Öğretmen Görüşleri", Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi 6/2 (2018): 131-160.
- Melanlıoğlu, Deniz. "Kardeş veya Yük: Mülteci Çocuk Kahramanların Bakış Açısıyla Kültürlerarası Etkileşim", Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 20 (2020): 95-115.

Şahin Furkan, Boylu Emrah. "Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilere İlk Okuma Yazma Öğretimine İlişkin Öğretmen Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 39/2 (2020): 343-359.

Şahin Furkan, Şener Özlem. "Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerindeki Dil Ve İletişim Sorunları: İstanbul Fatih Örneği", Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6/9 (2019): 66-85.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı (2015). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_11/12164509_CEFR_CV_TR.pdf

<https://piktes.gov.tr/Home/ProjeninAmaci>